

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

วัตถุประสงค์หลักของการศึกษาในครั้งนี้เพื่อการศึกษาพฤติกรรมการเคลื่อนไหวของราคาข้าวเปลือกนาปี และผลตอบแทนจากการเก็บรักษาข้าวเปลือกนาปี เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจในการเก็บรักษาข้าวเปลือกนาปีในช่วงฤดูเก็บเกี่ยว(ราคาข้าวเปลือกค่อนข้างต่ำ) ไปขายนอกฤดูเก็บเกี่ยว(ราคาข้าวเปลือกค่อนข้างสูง) ซึ่งการเคลื่อนไหวของราคาข้าวเปลือกจะมีค่ามากพอที่คุ้มค่ากับค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาข้าวเปลือกจากฤดูเก็บเกี่ยวเพื่อขายนอกฤดูเก็บเกี่ยว โดยใช้ข้อมูลราคาข้าวเปลือกนาปีประเภทต่างๆ(ข้าวเปลือกเจ้านาปี 5%, ข้าวเปลือกเจ้านาปี 10%, ข้าวเปลือกเจ้านาปี 15%, ข้าวเปลือกเจ้านาปี 25% และข้าวเปลือกหอมมะลิ) ที่เกษตรกรขายได้ที่ไร่นาในช่วงปี พ.ศ.2530-2549 เพื่อศึกษาในส่วนของพฤติกรรมการเคลื่อนไหวของราคาข้าวเปลือกนาปี และใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกข้าวและโรงสีในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, สระบุรี และลพบุรี จำนวนทั้งสิ้น 20 ราย นำมาคำนวณในส่วนของต้นทุนในการเก็บรักษาข้าวเปลือกเพื่อประกอบการตัดสินใจในการเก็บรักษาข้าวเปลือกของผู้เก็บรักษา

ผลการศึกษาในส่วนของพฤติกรรมการเคลื่อนไหวของราคาข้าวเปลือก พบว่า (1) ราคาข้าวเปลือกนาปีทุกประเภทมีลักษณะการเคลื่อนไหวแบบวัฏจักรที่ไม่ชัดเจนมากนัก คือ ไม่อาจยืนยันได้ว่าจะมีการเคลื่อนไหวของราคาในลักษณะที่เป็นวัฏจักร เนื่องจากมี Amplitude และ Longtitude ที่ไม่คงที่ (2) ราคาข้าวเปลือกนาปีทุกประเภทมีลักษณะการเคลื่อนไหวแบบแนวโน้มระยะยาวที่เพิ่มขึ้นเล็กน้อย โดยข้าวเปลือกหอมมะลิจะมีแบบแผนการเคลื่อนไหวของราคาที่ค่อนข้างผันผวนกว่าข้าวเปลือกเจ้านาปีชนิดอื่นๆ (3) ลักษณะการเคลื่อนไหวของราคาตามฤดูกาลของราคาข้าวเปลือก ทำการศึกษาโดยใช้ข้อมูลใน 2 กรณี คือ กรณีใช้ข้อมูลราคาข้าวเปลือกรายเดือนนับตั้งแต่ปี พ.ศ.2530-2549 พบว่า (ก) ดัชนีราคาตามฤดูกาลของข้าวเปลือกเจ้านาปี 5%, 10%, 15% และ ข้าวเปลือกหอมมะลิ อยู่ในระดับต่ำสุดในเดือนธันวาคม โดยมีดัชนีเท่ากับ 94.84, 94.11, 94.16 และ 91.63 ตามลำดับ ยกเว้น ข้าวเปลือกเจ้านาปี 25% ที่มีดัชนีราคาตามฤดูกาลต่ำสุดในเดือนพฤศจิกายน ซึ่งเท่ากับ 95.86 โดยข้าวเปลือกเจ้านาปี 25% อาจเป็นข้าวที่สามารถเก็บเกี่ยวได้เร็วกว่าข้าวเปลือกนาปีชนิดอื่น ทำให้มีช่วงเวลาที่ราคาตกต่ำในฤดูเก็บเกี่ยวที่

เร็วกว่าข้าวเปลือกชนิดอื่น แต่ข้าวเปลือกนาปีทุกประเภทจะมีเดือนที่มีดัชนีราคาตามฤดูกาลสูงสุดที่แตกต่างกัน โดยอยู่ในช่วงเดือนสิงหาคม ถึงเดือนตุลาคม ซึ่งเป็นช่วงก่อนฤดูเก็บเกี่ยว โดยมีความแตกต่างของดัชนีราคาในเดือนต่ำสุดและเดือนสูงสุดประมาณร้อยละ 8-14 (ข) ข้าวเปลือกคุณภาพดี เช่น ข้าวเปลือกหอมมะลิ ข้าวเปลือกเจ้านาปี 5% ข้าวเปลือกเจ้านาปี 10% จะมีลักษณะการเคลื่อนไหวที่ผันผวนและมีอิทธิพลของฤดูกาลที่สูงกว่า ข้าวเปลือกคุณภาพต่ำ เช่น ข้าวเปลือกเจ้านาปี 25% เนื่องจากข้าวคุณภาพดีไม่สามารถทดแทนได้ด้วยข้าวชนิดอื่นหรือข้าวนาปรังได้ หรือสามารถทดแทนได้น้อยกว่าข้าวคุณภาพต่ำ

ส่วนในกรณีแบ่งข้อมูลราคาข้าวเปลือกนาปีออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงปี พ.ศ.2530-2540 และช่วงปี พ.ศ.2541-2549 พบว่า (ก) ดัชนีราคาตามฤดูกาลของข้าวเปลือกเจ้านาปี 5%, 10%, 15%, 25% และข้าวเปลือกหอมมะลิ ของ 2 ช่วงเวลามีรูปแบบคล้ายกัน และคล้ายกับกรณีใช้ข้อมูลช่วงปี พ.ศ.2530-2549 คือ ดัชนีราคาตามฤดูกาลของข้าวเปลือกเจ้านาปี 5%, 10%, 15% และข้าวเปลือกหอมมะลิ อยู่ในระดับต่ำสุดในเดือนธันวาคม ยกเว้น ข้าวเปลือกเจ้านาปี 25% และข้าวเปลือกนาปีทุกประเภทจะมีเดือนที่มีดัชนีราคาตามฤดูกาลสูงสุดที่แตกต่างกัน โดยอยู่ในช่วงเดือนสิงหาคม ถึงเดือนตุลาคม ซึ่งเป็นช่วงก่อนฤดูเก็บเกี่ยว (ข) ดัชนีราคาตามฤดูกาลที่ใช้ข้อมูลช่วงปี พ.ศ.2530-2540 ข้าวเปลือกคุณภาพดีจะมีความผันผวนและได้รับอิทธิพลของฤดูกาลที่สูงกว่าข้าวเปลือกคุณภาพต่ำ ซึ่งคล้ายกับกรณีดัชนีราคาตามฤดูกาลที่ใช้ข้อมูลตั้งแต่ปี พ.ศ.2530-2549 แต่ดัชนีราคาตามฤดูกาลที่ใช้ข้อมูลช่วงปี พ.ศ.2541-2549 ของข้าวเปลือกนาปีส่วนใหญ่จะมีการผันผวนที่ลดลง และไม่มีความแตกต่างกันมากนักระหว่างข้าวเปลือกคุณภาพดีและข้าวเปลือกคุณภาพต่ำ เนื่องจากผลของมาตรการในการแทรกแซงราคาข้าวเปลือกตามโครงการต่างๆ ของหน่วยงานรัฐบาลส่งผลให้ราคาข้าวเปลือกเคลื่อนไหวตามฤดูกาลที่ลดลง

ผลการศึกษาผลตอบแทนจากการเก็บรักษาข้าวเปลือกนาปี พบว่า จากรูปแบบความเคลื่อนไหวของราคาข้าวเปลือกนาปีที่คำนวณได้ สามารถคำนวณหาอัตราผลตอบแทนจากการเก็บรักษาข้าวที่เพิ่มขึ้นในแต่ละเดือนได้ว่า หากเก็บรักษาข้าวเปลือกไว้เป็นเวลา 1 เดือน, 2 เดือน หรือ n เดือน การเพิ่มขึ้นของราคาจากเดือนที่เก็บรักษาจนถึงเดือนที่ขายข้าวจะเป็นอย่างไร โดยในการเก็บรักษาข้าวเปลือก ผู้เก็บรักษาจะต้องได้รับผลตอบแทนจากการเก็บรักษาข้าวเปลือกที่คุ้มกับต้นทุนในการเก็บรักษา ซึ่งจากการสัมภาษณ์ พบว่าต้นทุนในการเก็บรักษาข้าวเปลือกประกอบด้วย ค่าเสื่อมราคาสถานที่เก็บรักษา(กรณีมีสถานที่เก็บรักษาข้าวเป็นของตนเอง), ค่าเช่า(กรณีไม่มีสถานที่เก็บรักษาข้าว), ค่าเบี้ยประกันภัย, ค่ารักษาคุณภาพข้าว, ค่าขนย้ายเข้าเก็บ, และค่าความสูญเสียในการเก็บรักษา ซึ่งพบว่า ค่าใช้จ่ายที่เป็นปัจจัยสำคัญในการเก็บรักษา

ข้าวเปลือก คือ ค่าเสื่อมราคาสถานที่เก็บรักษา(กรณีมีสถานที่เก็บรักษาข้าวเป็นของตนเอง), ค่าเช่า(กรณีไม่มีสถานที่เก็บรักษาข้าว) คิดเป็นสัดส่วนเกินกว่าร้อยละ 40-50 ของต้นทุนรวม รองลงมาคือ มูลค่ามูลค่าการสูญเสียปริมาณและน้ำหนักในการเก็บรักษา คิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 25-30 ของต้นทุนรวม

เมื่อนำการเพิ่มขึ้นของราคาข้าวเปลือกในแต่ละเดือนมาเปรียบเทียบกับต้นทุนการเก็บรักษาโดยทำการศึกษาในกรณีที่มีสถานที่เก็บรักษาข้าวเปลือกเป็นของตนเอง และกรณีที่เช่าสถานที่ในการเก็บรักษา และ กรณีที่ใช้ดัชนีราคาตามฤดูกาลรวม(ปี พ.ศ.2530-2549) และดัชนีราคาตามฤดูกาลช่วงปี พ.ศ.2541-2549 พบว่า (1) การเก็บรักษาข้าวเปลือกในเดือนที่มีดัชนีราคาตามฤดูกาลต่ำสุดจะให้ผลตอบแทนในการเก็บรักษาข้าวเปลือกที่สูงกว่าการเก็บรักษาข้าวเปลือกในเดือนที่ถัดจากเดือนที่มีดัชนีราคาตามฤดูกาลต่ำสุด (2) ข้าวคุณภาพดี เช่น ข้าวเปลือกหอมมะลิ มีระยะเวลาในการเก็บรักษาที่จะให้ผลตอบแทนสูงสุดที่นานกว่าข้าวคุณภาพต่ำ เนื่องจากข้าวคุณภาพต่ำสามารถทดแทนได้ด้วยข้าวเปลือกนาปรังที่ค่อนข้างสมบูรณ์ ดังนั้นในการเก็บรักษาเพื่อเก็งกำไรจึงควรเก็บไว้ในช่วงเวลาไม่นานนัก (3) ข้าวคุณภาพดี เช่น ข้าวเปลือกหอมมะลิ มีช่วงระยะเวลาที่ให้ผลตอบแทนที่เป็นบวกที่นานกว่าข้าวคุณภาพต่ำ และข้าวคุณภาพดีมีโอกาสที่จะมีผลตอบแทนที่สูงกว่าข้าวคุณภาพต่ำ (4) ผู้เก็บรักษาข้าวเปลือกจะได้รับผลตอบแทนที่เป็นบวกเมื่อผู้เก็บรักษาตัดสินใจเก็บรักษาข้าวเปลือกไว้นานกว่า 5 เดือน

นอกจากผลการศึกษาค่าใช้จ่ายกันดังกล่าวข้างต้นแล้ว พบว่ามีส่วนของผลการศึกษานี้แตกต่างกัน ดังนี้ (1) ขนาดของผลตอบแทนสำหรับกรณีดัชนีราคาตามฤดูกาลรวม(ช่วงปี พ.ศ. 2530-2549) จะต่ำกว่าขนาดผลตอบแทนกรณีดัชนีราคาช่วงปี พ.ศ.2541-2549 ส่งผลให้กรณีดัชนีราคาตามฤดูกาลช่วงปี พ.ศ.2541-2549 จะให้ผลตอบแทนจากการเก็บรักษาที่เป็นบวกในช่วงเวลาที่มากกว่ากรณีดัชนีราคาตามฤดูกาลรวม

เมื่อนำผลตอบแทนจากการเก็บรักษาข้าวเปลือกนาปีที่คำนวณได้เปรียบเทียบกับดอกเบี้ยที่เป็นต้นทุนของเงิน เช่น อัตราดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์(ร้อยละ 0.75 ต่อปี), อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ในระบบ(ร้อยละ 7.50 ต่อปี), อัตราดอกเบี้ยเงินกู้นอกระบบ(ร้อยละ 36.0 ต่อปี) เพื่อประกอบการตัดสินใจในการเก็บรักษาข้าวเปลือกของผู้เก็บรักษา พบว่า (1) กรณีเปรียบเทียบกับอัตราดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์ การเก็บรักษาข้าวเปลือกนาปีในเดือนที่มีผลตอบแทนจากการเก็บรักษาที่เป็นบวกจะมีอัตราผลตอบแทนที่สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์ ดังนั้นหากผู้เก็บรักษาข้าวเปลือกไม่มีภาระดอกเบี้ยเงินทั้งในระบบและนอกระบบ น่าจะตัดสินใจลงทุนในการเก็บรักษาข้าวเปลือกดีกว่าการนำเงินไปออม (2) กรณีเปรียบเทียบกับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ในระบบ

พบว่า กรณีดัชนีราคาตามฤดูกาลช่วงปี พ.ศ.2541-2549 จะมีกำไรในการเก็บรักษาข้าวเปลือกนาปี (อัตราผลตอบแทนที่ได้จากการเก็บรักษาสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ในระบบ) ที่ดีกว่ากรณีดัชนีราคาตามฤดูกาลรวม แต่กำไรที่ได้รับค่อนข้างต่ำ หรือแทบจะไม่ได้กำไรจากการเก็บรักษาข้าวเปลือกเลยโดยเฉพาะในส่วนของข้าวเปลือกคุณภาพต่ำ เช่น ข้าวเปลือกเจ้านาปี 25% (3) กรณีเปรียบเทียบกับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ในระบบ พบว่า หากผู้เก็บรักษาข้าวเปลือกมีภาระด้านดอกเบี้ยเงินกู้ในระบบ ผู้เก็บรักษาข้าวจะไม่มีกำไรในการเก็บรักษาข้าวเปลือกนาปีทุกชนิด

ดังนั้นการเก็บรักษาข้าวเปลือกไว้ขายเป็นกิจกรรมที่ให้ผลตอบแทนต่ำ โอกาสของขาดทุนจึงมีสูง ซึ่งข้อเท็จจริงแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรไม่นิยมเก็บข้าวไว้ แต่จะขายทันทีที่เก็บเกี่ยว เนื่องการเก็บข้าวเปลือกและผลตอบแทนจากการเก็บรักษาที่กล่าวมาเป็นการเก็บข้าวเปลือกที่มีความชื้น 14-15% แต่โดยทั่วไป ความชื้นของข้าวเปลือกที่เกษตรกรขายที่ไร่นาหลังเก็บเกี่ยวจะมีความชื้นประมาณ 19% ดังนั้นหากชาวนาจะตัดสินใจเก็บข้าว จะต้องลดความชื้นข้าวลงเสียก่อนโดยการตาก เกษตรกรสามารถได้รับราคาสูงขึ้นมากกว่าการขายข้าวทันทีที่เก็บเกี่ยวเสร็จในนา อย่างไรก็ตามผลตอบแทนจากราคาที่สูงขึ้นนี้มิใช่จากการเก็บรักษา แต่เป็นผลตอบแทนจากการทำหน้าที่ผู้ปรับปรุงคุณภาพข้าว(ลดความชื้น) แต่ในเวลาเดียวกันก็อาจถือว่าเป็นผลตอบแทนจากการตัดสินใจเก็บรักษาได้เหมือนกัน

5.2 ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

ในการวิเคราะห์ผลตอบแทนจากการเก็บรักษาข้าวเปลือกในช่วงฤดูเก็บเกี่ยวเพื่อขายนอกฤดูเก็บเกี่ยว พบว่า ผู้เก็บรักษา/เกษตรกรมีแนวโน้มที่จะได้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าในการเก็บรักษาโดยเฉพาะข้าวเปลือกคุณภาพดี เช่น ข้าวเปลือกหอมมะลิ แต่ผลตอบแทนก็ไม่สูงมากนัก อีกทั้งความเสี่ยงที่จะขาดทุนก็มีอยู่ อัตราผลตอบแทนต่ำ เกิดจากต้นทุนในการเก็บรักษาโดยเฉพาะในรายการ “ค่าเสื่อมราคา” และ “ค่าเช่า” สถานที่เก็บรักษาสูง ดังนั้นหากจะส่งเสริมให้ผู้เก็บรักษาข้าว/เกษตรกร เก็บรักษาข้าวเปลือกเพื่อชะลอไปขายในช่วงที่ราคาสูงขึ้น รัฐต้องให้การสนับสนุนในการสร้างสถานที่เก็บรักษาเป็นของตนเอง หรือรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจจัดหาสถานที่เก็บรักษาให้แก่ผู้เก็บรักษา/เกษตรกร โดยรัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนในส่วนของค่าเช่า หรือกำหนดราคาเช่าในอัตราที่ไม่สูงมากนัก

5.3 ข้อจำกัดในการศึกษา

1. ในการศึกษาครั้งนี้ ใช้แบบจำลองอนุกรมเวลาแบบผลคูณในการวิเคราะห์ความเคลื่อนไหวและคาดการณ์ราคาข้าวเปลือกนาปี ซึ่งเป็นแบบจำลองอนุกรมเวลาที่ง่ายต่อการคำนวณแยกส่วนประกอบตัวอื่นๆ ได้ และใช้ความรู้ทางเศรษฐมิติที่ไม่สูงมากนัก ซึ่งอาจทำให้การวิเคราะห์ความเคลื่อนไหวและการคาดการณ์ราคาข้าวเปลือกที่ได้ในครั้งนี้อาจมีความคลาดเคลื่อนได้ ซึ่งอาจจะต้องมีการศึกษาวิเคราะห์ความเคลื่อนไหวและการคาดการณ์ราคาข้าวเปลือกโดยใช้วิธีทางเศรษฐมิติอื่นๆ เช่น แบบจำลองอนุกรมเวลาแบบผลบวก, ARIMA, Box-Jenkins เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับว่าให้ผลการศึกษาที่แตกต่างกันหรือไม่

2. ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาต้นทุนในการเก็บรักษาข้าวเปลือกเฉพาะบางจังหวัดในภาคกลางและมีจำนวนตัวอย่างน้อย โดยตั้งข้อสมมติฐานให้ต้นทุนที่ได้จากการสัมภาระสามารถนำไปใช้ศึกษาผลตอบแทนในการเก็บรักษาข้าวเปลือกทุกชนิดได้ เพื่อเป็นแนวทางเบื้องต้นในการตัดสินใจเก็บรักษาข้าวเปลือก แต่หากต้องการที่จะศึกษาถึงผลตอบแทนในการเก็บรักษาข้าวเปลือกที่ชัดเจนและเฉพาะเจาะจงขึ้น ก็อาจจะต้องมีการศึกษาวิเคราะห์เพิ่มเติมถึงต้นทุนในการเก็บรักษาในพื้นที่ที่มีการเพาะปลูกข้าวเปลือกนาปีชนิดนั้นโดยตรง